

BARABÁS T. JÁNOS

**MOLDOVA KÖZTÁRSASÁG
A FORRONGÓ 2024-ES ÉVBEN**

MOLDOVA IN THE TURBULENT YEAR OF 2024

Összefoglalás: Elemzésemben Moldova Köztársaság nyugati irányú, bonyolult és akadályokkal teli felzárkózási folyamatát vizsgálom. A jelenlegi elnök, az EU-párti Maia Sandu az egyetlen politikus, aki nem titkolja indulási szándékát az őszi államfői választáson. Fő ellenjelöltjei olyan politikai szereplők, akik nem tagadták meg oroszbarát szimpátiájukat (a szocialista Igor Dodon), vagy akikről feltételezhető, hogy továbbra is fenntartanak kapcsolataikat Oroszországgal – mint Ion Ceban, a főváros polgármestere és Irina Vlah, a gagauz autonómia volt kormányzója. A moldovai elnökválasztásnak az ukrajnai háború miatt ezúttal regionális fontossága is lesz. Az EU belső zavarai gyengíthetik az Unió Kelet-Európa politikáját, tovább fokozva Moldova belpolitikai gondjait. A januári kétoldalú miniszterelnöki találkozón a magyar fél biztosította moldáv partnerét kiemelt támogatásunkról uniós integrációjában, így legalább nyugati régiójában biztonságos Moldova sorsa.

Kulcsszavak: Moldova, Románia, Ukrajna, Oroszország, EU, biztonság

Abstract: *In my analysis, I examine the Republic of Moldova's complicated and obstacle-filled process of catching up to the West. The current president, the pro-EU Maia Sandu, is the only politician who has made no secret of her intention to run for head of state in the autumn elections. Her main opponents are political figures who have not denied their pro-Russian sympathies (socialist Igor Dodon) or who are believed to maintain their ties with Russia - Ion Ceban, mayor of the capital, and Irina Vlah, former governor of the Gagauz autonomy. This time, due to the war in Ukraine, the Moldovan presidential elections will have a regional dimension. The EU's internal turmoil could weaken the EU's Eastern Europe policy, further exacerbating Moldova's domestic political problems. At the bilateral prime ministers' meeting in January, the Hungarian side assured its Moldovan partner of our strong support for its EU integration, therefore Moldova's fate is secure, at least in its Western region.*

Keywords: *Moldova, Romania, Ukraine, Russia, EU, security*

Nemzetközi politikai összefüggések

Baráti partnerünk, Moldova Köztársaság geopolitikai helyzetét várhatóan hosszútávon és kedvezőtlenül fogja befolyásolni az ukrajnai háború. Ugyanakkor a regionális stabilitás helyreállításának kilátásai az EU javára mindaddig gyengék maradnak, amíg Izrael katonai beavatkozása a Gázai övezetben folytatódik, és esetleg regionális háborúvá eszkalálódik. A közel-keleti geopolitikai zavarok láncreakciót válthatnak ki az EU gazdaságának biztonságát veszélyeztetve (például a kőolajbehozatal kérdése), ami rontja az európai mezőgazdasági ágazat helyzetét, és gyengíti az európai élelmiszerbiztonságot.

Emellett a gázai válság miatt mintha halványulna az Oroszország jelentette ellenségkép az EU-ban. Miközben az EU-nak fel kell dolgoznia a geopolitikai válságok következményeit és azok társadalmi-gazdasági és politikai hatását, Kelet-Európa egy összetett politikai választási szakaszba lép. Míg Oroszországban és Fehéroroszországban az autokráciák választásokat tartanak, hogy megújítsák hatalmukat, addig Ukrajnának az orosz agresszióval, a nyugati geopolitikai fáradtsággal és Volodimir Zelenskij hatalmának kimerülésével kell megküzdenie. Moldova és Grúzia pedig a demokratikus átmenet folytatása érdekében kulcsfontosságú választások előtt áll. Az azerbajdzsáni választások háttérben Örményországnak folyamatosan be kell fektetnie a biztonsági forrásainak diverzifikálására irányuló stratégiájába, egyensúlyt teremtve az EU példátlan kelet-európai geostratégiai nyitása és az orosz piachoz és energiaforrásokhoz való létfontosságú hozzáférés között. Moldova tehát egy biztonsági, gazdasági, politikai válságokban lévő kelet-európai térség része, és várhatóan a Chişinău-i kormányzat egy gyors EU-hoz, és ezen belül Romániához való felzárkózás segítségével próbál távolodni térségétől, oly módon, hogy nem talál hozzá hasonló helyzetű regionális partnert – ezért is értékelődnek fel számára nyugati barátai, így Magyarország is. Moldova 2023 júniusában EU tagjelölti státuszt kapott, ami, ha minden jól megy, az évtized végére tagsággá válhat.

Mind az EU-n belüli, mind a nemzeti vagy európai szintű politikai és választási események, mind pedig az amerikai választási folyamatok nyomot hagynak majd a kelet-európai döntéshozók magatartásán. Az Oroszországtól való stratégiai függetlenedéshez való gazdasági alkalmazkodás, amely a közlekedési és energiainfrastruktúra, valamint a kereskedelmi forgalom átrendezését jelenti, nemcsak Moldova, de az EU számára is már kiemelt cél – lásd a romániai autópálya-építkezéseket, a villamos- és gázvezeték összekapcsolását Moldova felé. A magyar energiavezetékek is sokat segítenek Moldován. Ezzel párhuzamosan Brüsszelnek új regionális geopolitikai válságokra kell megoldást keresnie, mivel Európa gazdasági motorjai lehűlnek. Így a 2023-as 0,3%-os GDP-csökkenés után a mérsékelt optimista forgatókönyvek szerint [Németország](#) gazdasága 2024-ben 0,7%-kal nőhet, miközben a világgazdaság egészségesebb – 2,4% körüli – növekedési jeleket mutat. A tüntetésektől 2024 elején lebénult Németország riasztó példa arra, miként válnak kritikussá a gazdasági, társadalmi, politikai gondok, ha nem megfelelően kezelik őket.

Elemzésemben Moldova Köztársaság nyugati irányú, bonyolult és akadályokkal teli felzárkózási folyamatát vizsgálom.

Moldovai belpolitika

A legutolsó nyilvános, [2023. novemberi felmérés](#) szerint a moldovai választók 35,6%-a a jobboldali kormánypárt PAS-ra (Akció és Szolidaritás Párt – *Partidul Acțiune și Solidaritate*), 19,3%-a a szocialista ellenzéki oroszbarát/szuveranista PSRM-re (Moldova Köztársaság Szocialista Pártja – *Partidul Socialist din Republica Moldova*), 18,3%-a az ellenzéki oroszbarát Sansa (Esély), 3,5%-a a MAN EU-barát baloldali párt-ra, 3-4%-a a PDCM oroszbarát kommunistákra szavazna. A Dnyeszter bal partjáról és a diaszpórából érkező szavazatok nélkül a PAS 44, a PSRM 23, az Esély Pártja 22, az MAN és a PDCM 6 mandátumot kapna a 101 fős parlamentben, vagyis a két nagy politikai tábor, a nyugatpártiak és a keletbarátok fele-fele arányban lennének a

törvényhozásban. Idén ősszel elnökválasztásokat tartanak, Maia Sandu, a PAS jelöltje jelenleg (2024 februárjában) a szavazatok felére, ha számíthatna leendő baloldali kihívójával szemben.

A választási folyamatok hatással lesznek a kelet-európai országokra, amelyek vagy demokratikus átmenet alatt állnak, vagy politikailag stagnálnak. Amikor Moldova többször is meghosszabbította a rendkívüli állapotot 2023-ig, olyan spekulációk keringtek, hogy a kormánypárt biztonsági okokból felfüggesztheti a 2024-es elnökválasztást. Ilyen érvelés áll Ukrajna döntése mögött, amely a háború miatt nem tudja megtartani az elnökválasztást, amelyre márciusban került volna sor. Tekintettel a rendkívüli állapot megszűnésére és a közvetlen orosz fenyegetés – különösen katonai jellegű – alacsony szintjére, a moldovai hatóságok ősszel tartják meg az elnökválasztást. A jelenlegi elnök, az EU-párti Maia Sandu az egyetlen politikus, aki nem titkolja indulási szándékát. Fő ellenjelöltjei olyan politikai szereplők, akik nem tagadták meg oroszbarát szimpátiájukat (a szocialista Igor Dodon), vagy akiről feltételezhető, hogy továbbra is fenntartják kapcsolataikat Oroszországgal – Ion Ceban, a főváros polgármestere és Irina Vlah, a gagauz autonómia volt kormányzója. A moldovai elnökválasztásnak az ukrajnai háború miatt ezúttal regionális fontossága is lesz. Maia Sandu elnök kérésére a kormányzó Cselekvés és Szolidaritás Párt (*Partidul Acțiune și Solidaritate*, PAS) módosította a választási törvényt, hogy az elnökválasztás napján törvényessé tegye az EU-tagfelvételtől szóló népszavazás megtartását. Az ellenzék által tervezett Maia Sandu-ellenes szavazómozgósítás befolyásolhatja az európai integrációról szóló népszavazás eredményét. Ugyanakkor [a felmérésekben](#) az Eurázsiai Unió 37%-os támogatottsága negatívan befolyásolhatja a népszavazást – ha kevesen mennek el rá – amely a lakosság 50–60%-os tartományban mozgó EU-párti szimpátiáját hivatott megerősíteni. Míg a PAS-Sandu kormány a népszavazást az első fordulóban, és ha nem, akkor a második fordulóban való győzelemre akarja felhasználni, de az oroszbarát/szuverenista ellenzék államfői választási győzelme sem kizárható. Ennek fő oka az én értékelésem szerint, hogy a moldovaiak az európai átlag felett tartanak háborútól, nyomortól, járványtól, és emiatt könnyebben manipulálhatóak akár egy merénylet, vagy propagandakampány révén. Bár az oroszbarát tévéadások a háttérbe szorultak, de a közösségi médiában erőteljes nyugatellenes kampány zajlik – a média tehát marad jelentős befolyásoló tényezőnek.

A Dnyeszter-melléki befagyott konfliktus

A gondokkal terhes elnökválasztást befolyásolhatja a szakadár Dnyeszter-melléki terület is. A feszültség nő a két fél között, amelynek mostani oka az, hogy a [Moldovai Köztársaság új Vámkódexének](#) 2024. január 1-jei hatálybalépése heves tiltakozást váltott ki a tiraszpoli hatóságok részéről. A transznisztriai vállalatoknak mostantól ugyanúgy be kell fizetniük a vámokat a Moldovai Köztársaság költségvetésébe, mint bármely más moldovai vállalatnak, annak fejében, hogy az EU-ba exportálhassanak. Eddig a szakadár területen lévő vállalatok egy csekély éves összeget adtak a Chișinău-i kormánynak a moldovai exportpecsét használatáért. Válaszul Tiraszpol mozgósította haderejét, és azzal fenyegetőzött, hogy vámot vezet be a dubaszári járás gazdái számára, akiknek mezőgazdasági földjeik vannak a szeparatista területeken. [Román elemzők szerint](#) ugyanakkor Chișinău és Tiraszpol között a legégetőbb gond a szakadár

területen termelt villamos áram moldovai behozatala, amiért cserébe Chişinău átengedi a GAZPROM-tól kapott gázkontingensét Tiraszpol számára. Az elmúlt évtizedekben Moldova éves gázkontingensekre szerződött Oroszországgal, ami eddig a fogyasztás nagy részét tette ki. 2023 januárjában az akkori moldáv kormányfő, [Natalia Gavrilita](#) tárgyalásokat kezdeményezett a GAZPROM-mal a gázbehozatal hosszútávú garantálására, ez a szakadár területen lévő Cuciurgan-erőműnek ment volna nagyrészt, aminek fejében Moldova villamosenergiát kapott volna. A román sajtó ezt az ügyletet az oroszok kiszolgálásaként bélyegezte meg, és elítélően nyilatkoztak román politikusok is Gavrilitáról, aki 2023 márciusában hirtelen lemondott miniszterelnökségéről Dorin Recean javára. [2023 májusában megkezdődött Románia](#) felől a gázszállítás Moldovába, ami ezentúl a szükségeltek nagy részét fedi, eközben Sanduék nem újították meg a gázszerződést Moszkvával. A növekvő romániai áramszállítmányok is feleslegessé teszik ezt a GAZPROM–Moldova–Dnyeszter-mellék üzletet, ami várhatóan még súlyosabb válságba dönti a szakadár területet.

Oroszország politikája

[Az amerikai ISW](#) (*Institute for the Study of War* – Háborús Tanulmányok Intézete) 2024 januárjában azt állította, hogy Oroszország „hamis zászló” alatti támadásokat fog szervezni Transznisztriaiban, hogy azt a látszatot keltse, miszerint Ukrajna szabotázsakciókat hajt végre a Moldovai Köztársaság szakadár területén, megteremtve a feltételeket egy új front megnyitásának igazolásához. Ennek akkor lehet valószínűsége, ha a tavaszi orosz donbászi offenzíva sikeres lesz. A tavalyi moldáv helyhatósági választásokat Oroszország megpróbálta befolyásolni olyan módszerekkel, mint az illegális kampányfinanszírozás, a szavazatvásárlás és a dezinformációs kampány. Az idei moldovai elnökválasztás tétje tehát óriási, és ha ehhez hozzávesszük az uniós tagságról szóló népszavazást, Moszkva biztosan érintettnek érzi magát.

Moszkva tisztában van azzal, hogy Moldova fokozatosan távolodik az orosz érdekektől, és nem fogja tétlenül túrni utolsó komoly befolyásolási lehetőségét: az energiahordozók terén való moldovai kitétséget. Moldova elvesztése a bolgár és görög kapcsolatokat is veszélyezteti, Moldova déli részén Odesszából induló gáz- és villamosvezeték halad Thesszaloniki felé – bár ez jelenleg alig működik. Moldova nyugatosodása, ortodox egyházának a moszkvai pátriárkától való elfordulása jelképes erővel is bír, és az oroszok számára kedvezőtlenül befolyásolhatja Szerbia, Bulgária, Görögország közvéleményét. Chişinău legnagyobb sebezhetősége a Dnyeszteren túli régió, Oroszország várhatóan ott fogja a legkeményebben erőltetni érdekeit a következő hónapokban, egy fokozódó hibrid háború eszközével, amelynek része lesz a propaganda, a helyi oroszbarát politikai csoportok mozgósítása, etnikai gyűlöletszítás, utcai rendzavarás – és akár merényletek is.

A várható orosz politikát előrevetíti a 2024 januárjában kipattanó [orosz–ukrán–moldáv sajtópolémia](#). Marko Sevcenko, Ukrajna moldovai nagykövete ellentmondott Natalia Morari moldáv újságírónak, aki nemrég azt állította, hogy az ukrán titkosszolgálatoktól olyan értesüléseket kapott, hogy ukrán diplomatákat követnek, figyelnek meg a moldovai szolgálatok. Az ukrán nagykövet tagadta ezen vádakát, Kijev nem észlelt ilyen moldovai cselekményeket, szerinte mindez csak orosz provokáció az ukrán–moldovai kapcsolatok gyengítésére.

A román politika

Bukarestben természetesen észlelik Moldova nehéz helyzetét, és erősítik energiaügyi, pénzügyi segítségüket. Van egy kevésbé nyilvános biztonsági együttműködés is. Jelek vannak arra nézve, hogy az ukránok a román titkosszolgálatokkal együtt más irányokba igyekeznek lekötni az oroszok figyelmét (pl. a Krím felé merényletekkel, hibrid hadviseléssel). 2024. február 6-án hírt adtak arról, hogy a grúziai hatóságok lefoglaltak egy [Romániából induló robbanóanyag-szállítmányt](#), ami Bulgárián és Törökországon keresztül érkezett az ukrán ügynökök számára Grúziába, és az oroszországi Voronezs városába kellett volna továbbítani. A román fél amerikai támogatással egyre függetlenebbül és egyre cselekvőbbben lép fel regionális érdekeiért.

Értékelés

Moldova Köztársaság következetesen és a színpalak mögött a Dnyeszter mindkét oldalán élő természetes és jogi személyek jogainak és kötelezettségeinek homogenizálását végzi, ennek része az energia- és vámpolitika is – Chişinău tehát úgy döntött, vélhetően Washington áldásával, hogy lépéseket tesz a szakadár területtel való újraegyesülésre. Ugyanakkor a kelet-európai országokban tervezett választások, amelyek az uniós csatlakozási folyamathoz kapcsolódnak (Moldova, Grúzia), azzal a kockázattal járnak, hogy hitelességi válságokat generálnak az EU-val szemben, mivel a kormányok geopolitikai népszavazásokkal választási trükköket alkalmaznak (Moldova), vagy azt a látszatot keltik, mintha a választások oligarchikus érdekeket szolgálnának (Grúzia).

Az EU belső zavarai, a júniusi európai parlamenti választásokon a szuverenista és euroskeptikus erők várható előretörése gyengítheti az EU Kelet-Európa politikáját – tovább fokozva Moldova belpolitikai gondjait. A januári kétoldalú miniszterelnöki találkozón a magyar fél biztosította moldáv partnerét kiemelt támogatásunkról uniós integrációjában, így legalább régiójában biztonságos Moldova sorsa. Gavriļiţa kormányfő tavalyi lemondása után több mint egy tucat [román állampolgár](#) kapott államtitkári, tanácsadói pozíciókat a moldovai kormányzatban. Valószínűleg a román energiaügyi segítség feltétele a moldovai kormányzat erőteljesebb Bukarest alá vetése volt. Ennek megfelelően aggódhatnak Bukarestben a Chişinău–Budapest kapcsolatokért, amit a román befolyás kihívásaként értékelhetnek. Budapest körültekintő Moldova-politikája mégis sikeres lehet, ennek érdekében fontos a folyamatos politikai konzultáció, a gazdasági kapcsolatok bővítése, utóbbira jó eszköz lehet pl. az OTP moldovai bankja.

MKI ELEMZÉS

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Magyar Külügyi Intézet, 2023.

Szerző:

BARABÁS T. JÁNOS

Lektorálta:

BARANYI TAMÁS PÉTER

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063-9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2024.02>Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.